

Tiikpuu – külaline Aasiast

Suure tiikpuu õied.

SANDER KINGSEPP

Tiik- või tekapuu on Eestis tuntud eeskätt sisekujundusest ja laevadest huvitatute seas. See kummaline nimi on pärit ühest hindi keele murdest, kus *thekku* tähendavat puud, mis jätab maapinnale suure varju. Veel sadakond aastat tagasi peeti tiikpuud kogu maailmas mahagoni järel kõige hinnalisemaks puiduliigiks.

Vanemates teabeallikates on tiikpuu liigitatud raudürdiliste sugukonda. Vahepeal on seda arusaama revideeritud ja tänapäeval loetakse teda hoopis huulõieliseks.

Tiikpuu liikidest on kõige enam tuntud suur tiikpuu (*Tectona grandis*), mis kasvab Indias ja Indo-Hiina riikides. Vähemlevinud liikidest on olulisemad dahati (*Tectona hamiltoniana*) ja filipiini tiikpuu (*Tectona philippensis*). Esimene neist kasvab ainult Birmas, teine Filipiin saartel. Mõlemad kuuluvad ohustatud liikide hulka.

Suur tiikpuu kasvab looduslikes tingimustes 25...35 meetri kõrguseks, kuid esineb ka kuni 40 meetri pikkuseid isendeid. Tema tüve läbimõõt ulatub 0,4...1,0 meetrini. Võra ja oksad algavad maapinnast alles paarikümne meetri kõrgusel. Elliptilised või muna-kujulised lehed on 30...60 cm pikad ja kuni 35 cm laiused. Tiikpuu õitseb ainult vihmaperioodil (juunist septembrini), kuival ajal heidab ta lehed maha.

Tiikpuu suurim väärtus on tema kollakaspruun või šokolaadipruun puit, mis on kõva, väga vastupidav (sh tule ja hapete suhtes) ja vett tõrjuv. Puidus sisalduv toimeaine tektool kaitseb puud seente ja tektokinoon enamiku putukate (sh termiitide) eest. Samade ainete

Noor tiikpuu Rama IX looduspargis Bangkokis.

tõttu kipub aga tiikpuust saepuru nahka ärritama. Tiikpuu tselluloosisaldus on keskmiselt 43% ja ligniinisaldus 30...39%. Lisaks leidub tiikpuidus rohkesti kautšukki ja räni, mis muudavad tema töötlemise üsna aeganõudvaks. Kuivatamata tiikpuupalgid on nii raske, et ei püsi veepinnal.

Mahagoni kõrval on tiikpuu üks väheseid troopilisi väärspuusid, mida on võimalik istandustes kasvatada. Kõige suuremad tiikpuu eksportijad on Indoneesia ja Birma, osa maailmaturul pakutavast tiikpuidust pärineb ka Taist, Laosest ja Vietnamist.

Metsas kasvanud vanemate puude puit on reeglina kõvem ja vastupidavam, istandustest pärinevate oma hapram ja vee suhtes tundlikum. Sellest puudusest on osaliselt üle saadud spetsiaalsete ahjude abil, kus toorest puitu kuivatatakse.

Tiikpuust valmistatakse eeskätt aiamööblit, põrandaid, sildu ja paaditekke. Tänu happekindlusele on tiikpuu hinnatud ka keemialaborite sisustumaterjalina. 1960. aastatel moes olnud Taani modernistlik mööbel oli peaaegu täielikult tiikpuust valmistatud. Indias on tiikpuu tänu termiidi- kindlusele tänini põhiline puitmajade materjal. Mööblitööstuses ja sisekujunduses kasutatakse lisaks puidule ka tiikpuu spooni.

Euroopas ja Ameerikas on tiikpuu olnud läbi aegade hinnatud laevatekkide materjal, sest see ei mädane ega kulu ning pakub isegi märjalt kindlat jalgealust. Purjelaevadel oli puhas, tiikpuule iseloomulik läikivbeež tekk hea kapteni tunnus, mistõttu merel viibides madrused muudkui küürisid seda.

Tiikpuu ei kaotanud oma väärtust ka pärast teraskerega laevade ilmumist, eriti suurtel sõjalaevadel, mis vajasid tulekindlat ning vastupidavat tekikattet. 1922. aastal tegid inglased lahingulaeval HMS Nelson katsed asendada tiikpuutekk ebatsuuga puiduga, kuid selgus, et see ei pidanud suurtükkide lööklainele vastu ning tuli välja vahetada. Tänapäeval võivad sellise luksusega – tiikpuutekiga uhkeldada üksnes mõned jahid ja kaatrid.

Indias kasutatakse tiikpuu lehti söögivalmistamiseks. Mõnes osariigis levinud *pellakai gatti* d ehk klimbid oleval kõige paremad just siis, kui neid on keedetud tiikpuu lehtedel.

USA kriis mõjutab Kanada puidutööstust

SANDER KINGSEPP

USA kinnisvaraturu ja eluasemelaenu kriis on avaldanud laastavat mõju ka Kanada metsatööstusele. Ainuüksi New Brunswicki provintsis on pooleteise aasta jooksul suletud mitukümmend saeveskit ja töötuks jäänud üle viie tuhande inimese.

Kanadas vähenes 2007. aasta esimese seitsme kuuga kõigi puidutoodete ekspordimaht ligi kolmandiku võrra. Kriisi on veelgi süvendanud odavama puidu eksport Lõuna-Ameerikast, elektri hinna tõus ning 2006. aastal Ameerika Ühendriikidega sõlmitud kahepoolne leping okaspuidu ekspordi maksustamisest. Briti Columbias, kus sellise puidu ekspordile on kehtestatud 15protsendine tollimaks, kaotas möödunud aasta kahe viimase kuuga töö üle kahe tuhande inimese.

Ekspertide arvates ei too praegune

kriis kaasa Kanada puidutööstuse kokkuvarisemist, kuid kahtlemata tuleb lähiaastate arenguperspektiivid ümber hinnata. Antud olukorras nõutakse ka riigi sekkumist, sealhulgas elektri hinna reguleerimist.

New Brunswicki ülikooli metsandusprofessori Thom Erdle'i sõnul on Kanada puidutööstuses head ajad möödas. "Kahtlemata mängib see valdkond ka tulevikus olulist rolli, kuid tootevalikut tuleb muuta." Tema arvates oleks kõige otstarbekam vähendada tselluloosi ja paberi osakaalu ning panna suuremat rõhku biokütuste tootmisele.

Põhja-Ameerikas on palkide parvetamine veel üsna levinud.